

de Rechtspraak

Ministerie van Veiligheid en Justitie
t.a.v. de Staatssecretaris, mr. F. Teeven
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

T (088) 36 10000
F (088) 36 10022
www.rechtspraak.nl

datum 8 september 2014
contactpersoon voorlichting
e-mail voorlichting@rechtspraak.nl
telefoonnummer 06-46116548
uw kenmerk 479605
cc -
bijlage -
onderwerp Advies wetsvoorstel bescherming erfgenamen tegen onverwachte schulden

Geachte heer Teeven,

Bij brief van 5 februari jl., met bovengenoemd kenmerk, verzocht u de Raad voor de rechtspraak (de 'Raad') advies uit te brengen over het concept-wetsvoorstel bescherming erfgenamen tegen onverwachte schulden (het 'wetsvoorstel'). De beantwoording van uw brief heeft helaas meer tijd genomen dan beoogd.

Het wetsvoorstel, bestaande uit één enkel wetsartikel - een nieuw artikel 4:194a BW -, regelt dat erfgenamen de mogelijkheid krijgen om in uitzonderlijke situaties aan de rechter ontheffing te vragen van de verplichting om onverwachte schulden met privé-vermogen te voldoen. Deze mogelijkheid bestaat al op grond van de jurisprudentie, maar wordt nu dus gecodificeerd.

Na overleg met de gerechten adviseert de Raad u als volgt.¹

¹ De Raad voor de rechtspraak heeft op grond van artikel 95 Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak. De adviezen worden vastgesteld na overleg met de gerechten. De Raad voor de rechtspraak is een adviescollege in de zin van artikel 79 en 80 van de Grondwet. Bij het opstellen van zijn adviezen beoordeelt de Raad voor de rechtspraak de voorgenomen wet- en regelgeving in het bijzonder op de gevolgen voor de organisatie en de werklast van de gerechten en op de (praktische) toepasbaarheid en uitvoerbaarheid. Rechters zijn bij de behandeling van individuele zaken niet gebonden aan de inhoud van de wetgevingsadviezen van de Raad voor de rechtspraak.

de Rechtspraak

datum 8 september 2014
pagina 2 van 4

- **Algemeen**

Met het wetsvoorstel wordt een regeling in het leven geroepen voor uitzonderingssituaties waar - gelet op de huidige jurisprudentie - in sprekende gevallen de huidige mogelijkheden volstaan. De voorgestelde regeling heeft het in zich om verkeerd te worden uitgelegd door hen die er nu juist geen beroep op zouden moeten kunnen doen. De erfgenaam die zich niet of nauwelijks interesseert en zich dus ook niet deugdelijk laat informeren over de samenstelling van de nalatenschap, zal een later opkomende schuld (die maakt dat hij met eigen vermogen aansprakelijk wordt voor voldoening daarvan) snel ervaren als een 'onverwachte schuld'.

- **Hoogte van de schuld niet bepalend**

De hoogte van de onverwachte schuld (in verhouding tot de nalatenschap) wordt in de toelichting geduid als één van de in de beoordeling te betrekken factoren. Te verwachten is dat aan deze factor in de praktijk een (te) groot gewicht zal worden toegekend. Voor de vraag of een schuld onverwacht was, is de hoogte echter niet bepalend, hoogstens voor het gevolg.

Als de hoogte van de schuld van invloed wordt op de vraag of de schuld onverwacht is, bestaat het risico dat de regeling de werking krijgt van bescherming tegen 'zielige' situaties. Dit lijkt niet de bedoeling van de wetgever te zijn.

- **Uitvoerbaarheid**

De Raad heeft twijfel over de uitvoerbaarheid. Het wetsvoorstel laat een behoorlijke ruimte voor interpretatie van wat 'onverwachte' schulden zijn. Dit ligt wel erg op de snijlijn met de onderzoeksplicht die je van een erfgenaam mag verwachten bij het maken van een keuze om een nalatenschap - al dan niet beneficiair - te aanvaarden of te verwerpen.

Voorzien wordt dat jurisprudentie opnieuw de maatstaf moet geven om duidelijk te krijgen wat de reikwijdte van de regeling is. Zeker gelet op het (tot nog toe) beperkt aantal zaken dat hierover jaarlijks aan de rechter wordt voorgelegd, zou dat zeker in het begin kunnen leiden tot het beleven van willekeur bij rechtzoekenden, omdat (lagere) rechters mogelijk verschillende interpretaties zullen gaan geven aan het begrip 'onverwachte schuld'.

- **Beneficiaire aanvaarding als uitgangspunt?**

In 2012 verscheen het rapport "Erven zonder financiële zorgen" van het Centrum voor Notarieel recht van de Radboud Universiteit Nijmegen en Netwerk Notarissen. In het rapport wordt de vraag verkend hoe de erfrechtelijke systematiek rond het aanvaarden van nalatenschappen zodanig gewijzigd kan worden dat nietsvermoedende erfgenamen niet zo maar met privé-vermogen hoeven in te staan voor schulden van de overledene. Het rapport zet een aantal opties op een rij, waaronder de 'aanvaarding met beneficiaire gevolgen'. In een beneficiair stelsel zijn voor alle erfgenamen de risico's van (onverwachte) schulden afgedekt. Dit stelsel zou de hierboven genoemde bedelingen bij de uitvoerbaarheid kunnen ondervangen.

Tegen deze achtergrond werpt de Raad de vraag op of het niet meer voor de hand ligt het systeem 'om te draaien', en de beneficiaire aanvaarding als uitgangspunt te nemen. Aangenomen mag immers worden dat in de regel niemand persoonlijk aansprakelijk gehouden wil worden voor schulden in een nalatenschap. De ervaring van de rechtbanken is dat erfgenamen veel stress ervaren; zij durven een huis niet te ontruimen uit angst dat hiermee een daad van zuivere aanvaarding wordt begaan.

- **Duidelijkheid over lichte vereffeningprocedure**

de Rechtspraak

datum 8 september 2014
pagina 3 van 4

De regeling van de beneficiaire aanvaarding vindt in de huidige situatie ook reeds toepassing. Deze leidt in de praktijk tot onduidelijkheid: men weet niet of schuldeisers al uitbetaald mogen worden, men weet niet wat lichte en zware vereffening is, men weet niet wat een boedelbeschrijving is (telkens zijn er omschrijvingen van een hele huisraad die niks waard is). Mensen bellen regelmatig naar de rechtbank voor advies (wat niet mag worden gegeven) en bij de rechtbank worden regelmatig half complete verzoeken ontvangen met betrekking tot ontheffing vereffening, opheffing vereffening en verzoeken om de lichte vereffening te mogen toepassen (terwijl dit al uit de wet volgt, artikel 4:221 BW).

De wettelijke (lichte of zware) vereffening die na beneficiaire aanvaarding van toepassing wordt, wordt thans als een grote drempel ervaren. Het wordt gezien als een dure en ingewikkelde procedure, waar de lichte vereffeningprocedure in feite niet meer inhoudt dan het ter inzage leggen van een boedelbeschrijving bij de kantonrechter of boedelnotaris, het aanschrijven van schuldeisers en het melden van een onbekend adres bij de kantonrechter. Bij een informele afwikkeling is dit ook globaal de gang van zaken. De Raad adviseert de procedure van de (lichte) vereffening helderder in de wet op te nemen en niet zoals nu verspreid over meerdere artikelen. Meer voorlichting zou er wellicht toe kunnen bijdragen dat de lichte vereffeningprocedure meer als een 'normale' gang van zaken gezien gaat worden.

- **Ontheffing van de vereffening**

De mogelijkheden van ontheffing van de vereffening zouden uitgebreid kunnen worden. Artikel 4:202 lid 2 zou dan van toepassing zijn voor alle erfgenamen die een positief saldo kunnen aantonen en niet alleen de erfgenamen met een wettelijk vertegenwoordiger. Mochten er later onverwachte schulden opkomen, dan start men een procedure, zoals nu ook heel af en toe gebeurt.

- **Werklast**

De verwachting is dat zeker in de eerste jaren na invoering het aantal rechtszaken zal toenemen, omdat er ruimte ontstaat die er op dit moment niet is. Rechtzoekenden zullen van deze mogelijkheid gebruik gaan maken. Een ex-ante kwantificering daarvan valt niet te maken. De Rechtspraak verwacht dat deze extra instroom niet zodanig groot is dat dit tot een structurele voorraadtoename zal leiden.

de Rechtspraak

datum 8 september 2014
pagina 4 van 4

- **Tot slot**

Met het oog op de voorbereiding van de gerechten op de invoering van het wetsvoorstel, stelt de Raad er prijs op als hij geïnformeerd wordt over de indiening van het wetsvoorstel bij de Tweede en de Eerste Kamer en de plaatsing van de definitieve wetstekst in het Staatsblad.

Hoogachtend,

Mr. F.C. Bakker,
Voorzitter Raad voor de rechtspraak